

Секція: економіка природокористування та охорони навколишнього
середовища

Матвійчук Н. М.

*старший викладач кафедри економіки
природокористування та економічної теорії
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Одним із найперспективніших напрямів розв'язання екологічних проблем промислового виробництва на сьогодні варто вважати екологічний менеджмент. Екологічний менеджмент – ініціативна діяльність економічних суб'єктів, спрямована на досягнення їхніх екологічних цілей, проектів та програм, розроблених на основі принципів екоефективності й екосправедливості [3, с. 282]. Актуальність завдання щодо формування механізму екологічного менеджменту пояснюється тим, що без досягнення екологічної стійкості не може бути довгострокового економічного зростання.

Природоохоронна робота пов'язана не тільки з витратами підприємницької діяльності, але й з одержанням переваг у конкурентній боротьбі. Бізнес дедалі частіше розглядає екологічну складову у своїй діяльності не як перепону для розвитку та обов'язкові витрати, а як сферу додаткових можливостей, новий засіб підвищення конкурентоспроможності.

Впровадження екологічного менеджменту на підприємстві можна вважати економічно корисним і доцільним з таких причин:

– економія виробничих витрат і ресурсів внаслідок раціонального споживання сировини, води, енергії, вторинної переробки відходів;

- покращення якості продукції, яка у споживачів буде асоціюватися з відповідністю екологічним стандартам;
- скорочення обсягу викидів шкідливих речовин допомагає уникнути штрафів і стягнень;
- розширення ринків збуту продукції і приваблення нових споживачів;
- декларування екологічної політики і впровадження системи екологічного менеджменту зазвичай призводить до послаблення адміністративного тиску на підприємство з боку державних органів контролю;
- зростання громадської екологічної обізнаності безпосередньо відображається на поведінці споживачів, які вимагають від виробників екологічно безпечної продукції та послуг;
- пошук оптимальних з екологічної точки зору виробничих рішень приводить до технологічного оновлення виробничих процесів, а також до появи інноваційних продуктів [2].

До основних причин зростання ролі екологічного чинника у промисловому виробництві відносять: формування нових цінностей у суспільстві, спрямованих на шанобливе ставлення до природи, що проявляється у зростанні попиту споживачів на екологічно чисту продукцію; необхідність дотримання державних і міжнародних екологічних норм.

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою переконливо свідчить, що досягти високої конкурентоспроможності можливо шляхом впровадження у практику діяльності підприємств екологічно орієнтованої стратегії. Дійсно, підприємства, що користуються репутацією екологічно чистих, мають більше шансів залучити висококваліфіковану робочу силу, зацікавити потенційних інвесторів тощо. На сьогодні експорт країн, які проводять екологічну політику, має тенденцію до зростання й не в останню чергу завдяки збільшенню частки екологічно чистих товарів і послуг. Є всі підстави вважати, що в майбутньому ці тенденції тільки посилюватимуться. Ось чому екологічний чинник стає одним із визначальних у формуванні міжнародної конкурентоспроможності країни.

У розвинених країнах конкурентоспроможною є продукція, виготовлена відповідно до міжнародних стандартів ISO 14000. Стандарти ISO 14000 орієнтують товаровиробників не на скорочення окремих викидів забруднюючих речовин, а загалом на впровадження екологічного менеджменту. Саме це є своєрідною "перепусткою" на міжнародні ринки та засобом підвищення конкурентоспроможності товаровиробників. Не дивлячись на те, що стандарти ISO 14000 добровільні, вже існує практика зі сторони Європейського Союзу не допускати на свої ринки продукцію компаній, які не мають ISO-сертифікатів. Варто також зазначити, що основні банки Швейцарії та Німеччини не виділяють кредити без екологічного обґрунтування проектів, на які береться фінансування [1, с. 119].

Екологічно орієнтована економіка забезпечує підвищення конкурентоспроможності нації шляхом поліпшення середовища, покращення якості та збільшення тривалості життя населення. Окрема компанія відразу може не отримати результату від капіталовкладень в охорону навколишнього середовища, тоді як у масштабі країни такі переваги очевидніші. Наприклад, очищення стічних вод може підвищити витрати окремих фірм, але створить водночас позитивний ефект у масштабах країни завдяки зменшенню захворювань населення через забруднення вод.

На сьогодні конкурентоспроможність промислових товарів на вітчизняному ринку практично не залежить від екологічної чистоти його виробництва. Головна проблема полягає в тому, що більшість українських підприємств до цих пір не змінили свого ставлення до екології як до затратного механізму. Вони далекі від розуміння тих конкурентних переваг, які можуть бути отримані в результаті застосування цього перспективного напрямку управління.

Отже, ефективно діюча система екологічного менеджменту на підприємстві здатна привести до суттєвих економічних ефектів за рахунок економії сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів, зниження екологічних платежів та штрафних санкцій тощо. Впровадження системи екологічного

менеджменту також дозволить підприємству отримати суттєві конкурентні переваги на ринку за рахунок покращення його іміджу, удосконалення управління витратами, розширення доступу на закордонні ринки тощо. Саме такий підхід дозволить покращити якість навколишнього середовища у нашій країні та забезпечити конкурентоспроможність продукції на зовнішніх ринках.

Список використаної літератури:

1. Матківський М., Случик В. Екологічний менеджмент: європейський досвід і українські перспективи // В. Случик, М. Матківський. – С. 118-122 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nato.pu.if.ua/journal/2009-2/2009-2-27.pdf>

2. Мартиненко В.О. Екологічний менеджмент як новий ефективний метод управління виробництвом / В.О. Мартиненко // Актуальні проблеми державного управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/28/981-ekologichnij-menedzhment-yak-novij-efektivnij-metod-upravlinnya-virobnictvom.html>

3. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: [підручн.] / Л. І. Федулова. – Київ: Либідь, – 2004. – 448 с.